

Europos Sąjungos ir Kanados laisvosios prekybos susitarime (IEPS) numatytas investuotojų ir valstybių ginčų sprendimo mechanizmas yra suderinamas su Sąjungos teise

2016 m. spalio 30 d. Kanada ir Europos Sąjunga bei jos valstybės narės pasirašė laisvosios prekybos susitarimą – Išsamų ekonomikos ir prekybos susitarimą (toliau – IEPS).

Investicijoms skirtoje IEPS dalyje siekiama, be kita ko, nustatyti investuotojų ir valstybių ginčų sprendimo mechanizmą. Atsižvelgiant į tai, numatyta įsteigti Ginčų sprendimo kolegiją ir Apeliacinę ginčų sprendimo kolegiją, o dar vėliau – Daugiašalę investicinių ginčų sprendimo kolegiją. Taigi numatyta sukurti investicinių teismų sistemą (*Investment Court System*, ICS).

2017 m. rugsėjo 7 d. Belgija paprašė Teisingumo Teismo pateikti nuomonę¹ dėl šio ginčų sprendimo mechanizmo suderinamumo su Sąjungos pirmine teise. Iš esmės ji abejoja dėl šio mechanizmo padarinių Teisingumo Teismo išimtinai jurisdikcijai pateikti galutinį Sąjungos teisės išaiškinimą, taigi ir Sąjungos teisinės sistemos autonomijai, dėl jo suderinamumo su bendruoju vienodo požiūrio principu ir Sąjungos teisės veiksmingumo reikalavimu, taip pat dėl to mechanizmo atitikties teisei kreiptis į nepriklausomą ir nešališką teismą.

Šiandien paskelbtoje nuomonėje Teisingumo Teismas visų pirma primena, kad tarptautinis susitarimas, pagal kurį numatyta įsteigti teismą, kuris turi įgaliojimus aiškinti šio susitarimo nuostatas ir kurio sprendimai privalomi Sąjungai, iš principo yra suderinamas su Sąjungos teise. Toks tarptautinis susitarimas gali daryti poveikį Sąjungos institucijų įgaliojimams, tačiau su sąlyga, kad tenkinamos pagrindinės šių įgaliojimų esmės išsaugojimo sąlygos ir todėl nekeliamas grėsmės Sąjungos teisinės sistemos autonomijai, kuri grindžiama Sąjungos konstituciniais pagrindais. Prie šių pagrindų priskirtinos, be kita ko, Sąjungos pamatinės vertybės, t. y. pagarba žmogaus orumui, laisvė, demokratija, lygybė, teisinė valstybė ir pagarba žmogaus teisėms.

Siekiant užtikrinti, kad būtų išlaikyti šie taip sukurtos teisinės sistemos ypatumai ir autonomija, Sutartyse nustatyta teismų sistema, turinti garantuoti nuoseklų ir vienodą Sąjungos teisės aiškinimą. Teisingumo Teismas šiuo klausimu pabrėžia, kad pagal Sąjungos teisę nedraudžiama įsteigti Ginčų sprendimo kolegiją, Apeliacinę ginčų sprendimo kolegiją, o vėliau – Daugiašalę investicinių ginčų sprendimo kolegiją, nei IEPS joms suteikti jurisdikciją aiškinti ir taikyti susitarimo nuostatas, atsižvelgiant į IEPS šalių tarpusavio santykiams taikytinas tarptautinės teisės normas ir principus. Kita vertus, šios kolegijos nepriklauso Sąjungos teismų sistemai, todėl joms negali būti suteikti įgaliojimai aiškinti ar taikyti Sąjungos teisės nuostatas, kitas nei numatytosios IEPS, arba priimti sprendimus, kurie galėtų trukdyti Sąjungos institucijoms veikti laikantis jos konstitucinių pagrindų.

Nagrinėjamu atveju Teisingumo Teismas konstatuoja, kad IEPS nesuteikia numatomoms kolegijoms jokios jurisdikcijos aiškinti ar taikyti Sąjungos teisę, išskyrus jurisdikciją, susijusią su šio susitarimo nuostatų aiškinimu ar taikymu. Atsižvelgdamas į tai, Teisingumo Teismas, be kita ko, pabrėžia, kad tuo atveju, jeigu Kanados investuotojas siekia užginčyti valstybės narės ir (arba)

¹ Pagal SESV 218 straipsnio 11 dalį.

Sajungos nustatytas priemonės, pagal susitarimą Sąjungai suteikiami įgaliojimai nustatyti, ar, atsižvelgiant į Sąjungos ir jos valstybių narių kompetencijos pasidalijimo taisyklės, ginčo procedūra turi būti pradėta prieš tą valstybę narę, ar prieš Sąjungą. Šitaip išsaugoma Teisingumo Teismo išimtinė jurisdikcija priimti sprendimą dėl Sąjungos ir jos valstybių narių kompetencijos pasidalijimo.

Be to, Teisingumo Teismas pažymi, kad IEPS ginčų sprendimo kolegijos ir IEPS apeliacinės ginčų sprendimo kolegijos jurisdikcija pažeistų Sąjungos teisinės sistemos autonomiją, jeigu ši jurisdikcija būtų nustatyta taip, kad tos kolegijos, vertindamos pretenzijoje nurodytus laisvės užsiimti verslu apribojimus, galėtų paneigti viešojo intereso, kuriuo vadovaudamasi Sąjunga nustatė tokius apribojimus visiems į atitinkamą vidaus rinkos prekybos ar pramonės sektorių investuojantiems ūkio subjektams, apsaugos lygį. Pažymėtina, kad IEPS yra sąlygų, užtikrinančių, kad tos kolegijos neturės jokios jurisdikcijos kvestionuoti šio susitarimo šalies demokratiškai priimtus sprendimus dėl, be kita ko, viešosios tvarkos, visuomenės saugumo, visuomenės dorovės, žmonių ir gyvūnų sveikatos ir gyvybės apsaugos, maisto saugos, augalų išsaugojimo, aplinkos apsaugos, gerovės darbe užtikrinimo, gaminių saugos, vartotojų apsaugos ar pagrindinių teisių apsaugos lygio. Todėl šiuo susitarimu nepažeidžiama Sąjungos teisinės sistemos autonomija.

Dėl numatomo mechanizmo suderinamumo su bendroju vienodo požiūrio principu Teisingumo Teismas pažymi, jog nors IEPS siekiama suteikti Sąjungoje investuojantiems Kanados investuotojams specifinę teisių gynimo priemonę Sąjungos priemonėms užginčyti, jų padėtis nėra panaši į Sąjungoje investuojančių valstybių narių investuotojų padėtį. Teisingumo Teismas taip pat daro išvadą, kad IEPS nekelia grėsmės Sąjungos teisės veiksmingumui vien dėl to, jog šiuo susitarimu įsteigtos Ginčų sprendimo kolegijos priimtas sprendimas galėtų išimtinėmis aplinkybėmis pašalinti baudos, kurią už konkurencijos teisės pažeidimą skyrė Komisija ar valstybės narės konkurencijos institucija, poveikį. Iš tiesų pačioje Sąjungos teisėje leidžiama panaikinti baudą, jeigu ją skiriant buvo trūkumų, atitinkančių tuos, kuriuos gali konstatuoti IEPS ginčų sprendimo kolegija.

Dėl ginčų sprendimo mechanizmo suderinamumo su teise kreiptis į nepriklausomą teismą Teisingumo Teismas konstatuoja, jog susitarimu siekiama, kad į IEPS ginčų sprendimo kolegiją galėtų kreiptis bet kuri Sąjungoje investuojanti Kanados įmonė ir fizinis asmuo, taip pat bet kuri Kanadoje investuojanti Sąjungos valstybės narės įmonė ir fizinis asmuo. Tačiau, nesant tvarkos, pagal kurią fiziniams asmenims ir mažosioms bei vidutinėms įmonėms būtų užtikrintos finansinės galimybės kreiptis į Ginčų sprendimo kolegiją ir Apeliacinę ginčų sprendimo kolegiją, galėtų kilti grėsmė, kad tuo mechanizmu faktiškai galės pasinaudoti tik investuotojai, turintys didelių finansinių išteklių. Vis dėlto, Teisingumo Teismo vertinimu, Komisijos ir Tarybos įsipareigojimų, prisiimtų siekiant užtikrinti galimybę mažosioms ir vidutinėms įmonėms kreiptis į numatomas kolegijas, pakanka, kad šioje nuomonės pateikimo procedūroje būtų galima daryti išvadą, jog IEPS yra suderinamas su galimybės kreiptis į teismą užtikrinimo reikalavimu. Iš tiesų šie įsipareigojimai yra būtina sąlyga, kad Sąjunga patvirtintų šį susitarimą.

Galiausiai Teisingumo Teismas daro išvadą, jog IEPS yra pakankamų garantijų, kad būtų užtikrintas numatomų kolegijų narių nepriklausomumas.

PASTABA: Valstybė narė, Europos Parlamentas, Taryba arba Komisija gali gauti Teisingumo Teismo nuomonę dėl numatyto sudaryti susitarimo suderinamumo su Sutartimis arba dėl kompetencijos sudaryti šį susitarimą. Jeigu Teisingumo Teismo nuomonė neigiama, numatytas sudaryti susitarimas negali įsigalioti, jei jis nėra iš dalies keičiamas arba Sutartis nėra peržiūrima.

Žiniasklaidai skirtas neoficialus dokumentas, neįpareigojantis Teisingumo Teismo.

[Visas nuomonės tekstas](#) nuo jo paskelbimo dienos prieinamas CURIA tinklalapyje.

Kontaktinis asmuo: Gitte Stadler ☎ (+352) 4303 3127

Nuotraukas iš nuomonės paskelbimo posėdžio galima rasti „[Europe by Satellite](#)“ ☎ (+32) 2 2964106

www.curia.europa.eu